

ДОЛМАТОВ ІВАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави та права,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ М. І. ПИРОГОВА В СТАНОВЛЕННІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В ОДЕСІ

Початок становлення вищої освіти в Одесі закономірно пов'язується з відкриттям в місті Одеської комерційної гімназії, а згодом на її базі Рішельєвського ліцею [1, с.218]. Видатні сторінки історії ліцею пов'язані з іменами двох опікунів Одеського навчального округу Д.М. Княжевича і М.І. Пирогова.

Відомий сучасник М.І. Пирогова основоположник російської наукової педагогіки К.Д. Ушинський писав: «Нарешті ми маємо серед нас людину, на яку з гордістю можемо вказати нашим дітям та онукам і бездоганним шляхом якої можемо вести сміливо наші молоді покоління. Нехай наша молодь дивиться на цей образ — і майбутнє нашої вітчизни буде забезпечено». «М.І. Пирогов не тільки збуджує в нас бажання діяльності на користь суспільну, але й народжує тверду впевненість у тім, що ця діяльність не пропаде дарма. Народ, із середовища якого виходять такі особистості, як особистість М.І. Пирогова, може з упевненістю дивитися на своє майбутнє».

Понад 200 років пройшло з дня народження видатного хірурга, анатома, вченого, гуманіста, прогресивного громадського діяча й педагога Миколи Івановича Пирогова, але й сьогодні його вклад в справу розвитку вищої освіти в одеському регіоні є недооціненим.

Микола Іванович невтомно доводив необхідність реорганізації ліцею в університет. Для цього вчений переконував раду ліцею щодо необхідності таких перетворень. Не чекаючи кінцевого результату (реорганізації університету) Микола Іванович особисто займався розвитком ліцею. За ініціативою Пирогова було створено мінералогічний, фізичний, астрономо-геодезичний, зоологічний, технологічний, нумізматичний кабінети, хімічна лабораторія та кабінет землеробський знарядь. Задля комплектування матеріальної бази ліцею професор Гасгаген був командирований за кордон, щоб придбати фізичні, хімічні прилади та зразки мінералів. Також за сприяння професора самими студентами було організовано кабінет для власного читання [6].

М.І. Пирогов справ передачі ліцею популярної газети «Одеський вісник», яку редагували професори-правознавці А.М. Богдановський і А.Г. Георгіївський [3]. Після передачі газета перетворилася на поштенний літературний орган, який на думку Пирогова повинен був об'єднати «різноплеменне населення краю та народу» [5, с. 327]. Для

популяризації видання сам Микола Іванович публікував у віснику свої статті та навіть сперечався с цензорами.

Були серед його публікацій і педагогічні дослідження. Своїм величезним досвідом Пирогов щедро ділився зі студентами. Багато років, перебуваючи на посаді попечителя Київського та Одеського навчальних округів, він боровся зі становими забобонами в освіті, виступав за автономію університетів і загальну початкову освіту. Серед педагогічних досягнень М.І. Пирогова можна виділити розробку єдиної освітньої структури шкіл-ступенів. Також за ініціативою Пирогова було підняти питання відмови від тілесних покарань, що знайшла своє закріплення в «Статуті гімназій та прогімназій» 1864 року [4, с. 189]. Сам Пирогов вважав систему покарань «непристойною, нерозсудливою і аморальною».

Микола Іванович власним прикладом переконував студентів залучатися до науки. Сучасники відмічають виключний рівень дисципліни студентів в період керування ліцеєм М.І. Пироговим. В студентах знаходилося бажання посиленних та напружених занять [6].

В 1858 році через ліберальне ставлення до преси та потурання ліцеїстам в питаннях емансипації селян Пирогова перевели з Одеси до Києва, де він виконував обов'язки попечителя. За час своєї діяльності в місті вчений заробив видатну репутацію та пошану мешканців [5, с. 327]. Вже після від'їзду Миколи Івановича його ініціатива була доведена до логічного завершення – Рішельєвський ліцей було перетворено у Новоросійський університет. Зі створенням саме цього вишу пов'язаний подальший розвиток вищої освіти в південному регіоні.

Список використаної літератури:

1. Синявська О.О. Заснування Одеської комерційної гімназії на початку XIX ст. / О.О. Синявська // Записки історичного факультету ОНУ. – 2012. – № 23. – С. 209-221.
2. Труба В.І. Юридична та економічна освіта на Півдні України (XIX-XX ст.) / В. І. Труба // Вісник ОНУ імені Мечникова. – 2012. – Т. 17. – Вип. 1/2 (16/17). – С. 7-17.
3. История Ришельевского лицея 1817 – 1867 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://odesskiy.com/chisto-fakti-iz-zhizni-i-istorii/istorija-rishelevskogo-litseja-1817-1867g.html>
4. Новолодская Е.Г. Проектирование здоровьтворения человека в креативном контексте: теоретический и исторический аспекты / Е.Г. Новолодская. – Бийск, 2014 – 285 с.
5. Биографическая библиотека Ф. Павленкова: Жизнь замечательных людей: В 3 т. Т. 3. – М.: ОЛМА МедиаГрупп, 2001. – 783 с.
6. Малис Ю. Николай Пирогов. Его жизнь, научная и общественная деятельность / Ю. Малис. – М.: Litres, 2017. – 182 с.